

Paulina Kluz

 <https://orcid.org/0000-0003-0805-0400>

 paulina.kluz@upjp2.edu.pl

Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie

 <https://ror.org/0583g9182>

Dzieła z fundacji ks. Andrzeja Dominika Lipiewicza i ich krakowscy twórcy

Ksiądz Andrzej Dominik Lipiewicz (ok. 1724–1778) znany był dotychczas głównie ze swojej działalności naukowej i uniwersyteckiej, wraz z którą rozwijała się także kariera kościelna¹. Jego działalność fundacyjna nie spotkała się dotychczas z zainteresowaniem badaczy². Postać duchownego

- 1 Por. A. K. Banach, *Lipiewicz Andrzej*, w: *Polski słownik biograficzny*, t. 17, red. E. Rostworowski, Wrocław–Warszawa–Kraków 1972, s. 384–385; Z. Pietrzyk, *Poczet rektorów Uniwersytetu Jagiellońskiego 1400–2000*, Kraków 2000, s. 231; B. Przybyszewski, *Katalog kanoników Krakowskiej Kapituły Katedralnej w XVIII wieku*, Kraków 2009, s. 91–93; J. Szczepaniak, *Duchowieństwo diecezji krakowskiej w XVIII wieku. Studium propozograficzne*, Kraków 2010, s. 629; K. Fokt, *Lipiewicz Andrzej Dominik (ur. ok. 1724 r., zm. 24 X 1778 r.)*, w: *Profesorowie Wydziału Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego*, red. W. Uruszczak, Kraków 2015, s. 221–223.
- 2 Lipiewicz był jedynie wzmiankowany jako fundator niektórych dzieł w publikacjach: J. Wiśniewski, *Dekanat miechowski*, Radom 1917, s. 40, 98; K. Prokop, *Igotomia*

jako wysokiego dostojnika kościelnego i profesora Akademii Krakowskiej, a także i zleceńodawcy, stanowi interesujący przyczynek do badań nad relacjami i koneksjami w krakowskim ośrodku artystycznym w drugiej połowie XVIII wieku.

Andrzej Lipiewicz ukończył studia na wydziale filozoficznym Akademii Krakowskiej (1739–1741) i uzyskał magisterium sztuk wyzwolonych, następnie studiował w Rzymie (1755–1757). W 1762 roku otrzymał stopień doktora obojga praw na Akademii Krakowskiej. Został wykładowcą, a potem rektorem Akademii Lubrańskiego w Poznaniu (1763–1764). Po powrocie do Krakowa w 1764 roku mianowany był podkanclerzem Wydziału Prawa. Razem z uniwersytecką tempa nabrała również kariera kościelna Lipiewicza, połączona z pozyskiwaniem kolejnych beneficjów i urzędów, m.in. kustodii kolegiaty Wszystkich Świętych i kanonii katedralnej krakowskiej czy probostw uzyskanych z prezenty uniwersytetu w Koniuszy, Igołomi i Luborzycy³. Zwieńczeniem jego pracy uniwersyteckiej było objęcie urzędu rektora Akademii Krakowskiej (1775–1777)⁴.

W parafii w Luborzycy znajduje się portret-epitafium Andrzeja Dominika Lipiewicza wykonany przez nieznanego autora, a wystawiony przez jego następcę na tym probostwie, Sebastiana Czochrona, w 1807 roku (ryc. 1). W treści napisu umieszczonego na odwrocie wizerunku wymienione zostały fundacje artystyczne duchownego:

Diligendo decorem Domus Dei in Ecclesia Luboricen[sis] altare maius prae-
tiosum simulq[ue] domum praepositurae novam extruxit atque commodam.
In Igołomien[sis] Ecclesia omnia altaria nova fundari, templum intus depingi,
faciem Ecclesiae cum campana erigi, domum plebanalem cum omnibus aedi-
ficat construe fecit.

Lipiewicz był proboszczem w Igołomi od 1760 roku aż do śmierci w 1778 roku⁵. Informacje o jego inicjatywach w kościele igołomskim zawierają akta wizytacji z 1782 roku, mianowicie:

w przeszłości odległej i bliskiej (na drodze ku monografii historycznej), „Małopolska: regiony, regionalizmy, małe ojczyzny” 11 (2009), s. 80.

3 Por. J. Szczepaniak, *Duchowieństwo diecezji krakowskiej*, s. 629; K. Fokt, *Lipiewicz Andrzej Dominik*, s. 221–223.

4 Por. Z. Pietrzyk, *Poczet rektorów Uniwersytetu Jagiellońskiego*, s. 231.

5 Por. J. Szczepaniak, *Duchowieństwo diecezji krakowskiej*, s. 629.

X[iądz] Andrzej Lipiewicz [...] Pleban Igołomski, tenże kościół znaczną reparaacją i wewnętrznym wymalowaniem odnowił, ołtarzami, nowo wymurowaną facją, i kosztownym zakrystialnym sprzętem ozdobił [...]. Wszakże zastawszy dom nowy od poprzednika swego [od Lipiewicza – przyp. P.K.] z zupełną dla siebie i czeladzi wygodą wystawiony⁶.

Ze źródeł wynika ponadto, że już w 1761 roku proboszcz sprzedał część wotów ze świątyni igołomskiej na „potrzeby kościoła”⁷, zapewne w związku z remontem, zaś w 1766 roku prace zakończono⁸. W treści napisu pamiątkowego dawniej znajdującego się na łuku tęczowym świątyni, dziś zamalowanego, oprócz Lipiewicza wzmiankowani byli także „niektórzy dobrodziej” mający wkład finansowy w modernizację kościoła⁹.

Posiłkując się opisem zawartym w wizytacji z 1782 roku, można wyobrazić sobie wygląd kościoła igołomskiego po jego odnowieniu. Nowa fasada była pokryta tynkiem, ujęta filarami z malowanymi wazonami, zwieńczona „kopułką” z sygnaturką, zaś w narożach znajdowały się dwa żelazne krzyże. Na licu fasady, na drewnianej tarczy namalowany był „kompas”. Na polichromię wnętrza składały się stacje drogi krzyżowej i narzędzia Męki Pańskiej oraz malowany w sposób nieokreślony sufit nad

6 Akta wizyty pod rządem dyecezyą J.O. Michała Jerzego Ciołka Xsiążęcia Poniatowskiego, biskupa płockiego, księcia pułtuskiego, koadiutora z całą jurysdykcją krakowskiego, xiążenia siewierskiego, opata komendataryusza czerwńskiego, dziekana warszawskiego, orderów Orła Białego i Świętego Stanisława kawalera, trzech dekanatów: proszowickiego, xiążnickiego i andrzejewskiego przez W.IMC.X Jacka Kochańskiego, kanonika sandomierskiego, plebana trojeckiego w roku 1783 odprawionej wypisane, Archiwum Kurii Metropolitalnej w Krakowie [dalej: AKMKr], Akta wizytacji biskupich, sygn. AV 54, s. 197–198.

7 Por. J. Kozik, M. Wyżga, *Przy wielkiej drodze. Gmina Igołomia-Wawrzeńczyce od wieków średnich do współczesności*, Igołomia-Wawrzeńczyce 2012, s. 70.

8 „w roku 1766. Przez W[ielmożego] I[ch]m[iłość]c[i] X[iędza] Lipiewicza O[bojga] P[raw] D[oktora] K[anonika] K[atedy] K[rakowskiej] odnowiony i ołtarzami przyozdobiony” (Akta wizyty pod rządem dyecezyą J.O. Michała Jerzego Ciołka [...], AKMKr, sygn. AV 54, s. 188).

9 Fragment napisu: „[...] W roku zaś terażn[iejszym] 1766 za staraniem ks[iędza] M. Andrzeja Lipiewicza w Akad[emii] Krak[owskiej] Prawa Obojga D[okto]ra i profesora Koll[egiaty] Wsz[ystkich] Św[iętych] Katedralnego kustosa, Luboszyckiego i tutejszego kościołów plebana z pobożności wielkiej niektórych dobrodziejów ku temu domowi Bożemu odnowiony i ołtarzami przyozdobiony” (za: J. Wiśniewski, *Dekanat miechowski*, s. 46).

nawą. W kościele znajdowało się też wyposażenie, w którego skład wchodziły: ołtarz główny z krucyfiksem i figurami, dwa identyczne w strukturze ołtarze przytęczowe – Matki Boskiej i św. Józefa – oraz ołtarz boczny z wizerunkiem św. Jana Kantego. Pierwsze trzy polichromowane były w kolorze niebieskim, laserowane, ze złożonymi elementami i figurami, zaś nastawa św. Jana Kantego pomalowana była na czarno z połączanymi figurami. W prezbiterium znajdowały się wówczas jeszcze dwa niewielkie ołtarzyki: św. Katarzyny i św. Antoniego, pozbawione nastaw, które zalecono usunąć w przyszłości¹⁰.

Spśród wszystkich realizacji powstałych z inicjatywy proboszcza Lipiewicza do dziś w kościele pozostały wyposażenie i niektóre paramenty¹¹. Zarówno fasada kościoła, jak i wygląd wnętrza uległy zmianom w wyniku późniejszych przebudów i remontów¹².

Dotychczas ołtarze datowano na okres przed 1778 roku¹³. Precyzyjną datę odnowienia kościoła, w tym powstania wyposażenia, wskazał Krzysztof Prokop¹⁴. W ramach projektu Sakralne Dziedzictwo Małopolski

10 Zob. *Akta wizyty pod rządem dyecezyą J.O. Michała Jerzego Ciołka [...]*, AKMKr, sygn. AV 54, s. 188–189. Podobny opis kościoła i wyposażenia zawierają inwentarze z roku 1791 i 1832 oraz publikacja o Igołomi. Zob. *Opisanie Stanu Kościoła y Parafii Igołomskiej, tudzież Beneficyum z rozkazu Jaśnie Oświeconego Xięcia J[ego]mości Felixa Pawła Turskiego z Bożej y Stolicy Apostolskiej Łaski Biskupa Krakowskiego Xiecia Siewierskiego, Orderow Białego Orła y S. Stanisława Kawalera Roku Panskiego 1791 uczynione*, Archiwum Parafialne w Igołomi, b. sygn., nlb.; *Akta Inwentarza Plebanii w Wsi Igołomii znajdujące się po zgonie ostatniego iey Beneficyanta sp. X. Jana Drüll w dniu 17. Kwietnia roku 1831go zmarłego – w posiadanie WJXdzu Józefowi Stanko oddaney na gruncie w Miesiącu Czerwcu 1832 sporządzone*, AKMKr, Akta parafii, sygn. APA 67, s. 393–394; J. Kozik, M. Wyżga, *Przy wielkiej drodze*, s. 68–69.

11 W skarbcu do dziś znajdują się cynowe ampułki z 1767 roku oraz srebrna i złożona monstrancja z 1778 roku.

12 W 1869 roku przedłużono nawę kościoła, wówczas budynek został zniekształcony i pozbawiony cech stylowych. Zob. L. Książek, *Kościół pw. Narodzenia NMP*, 2008, Narodowy Instytut Dziedzictwa w Warszawie [dawniej: Krajowy Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków], Karty ewidencyjne zabytków architektury i budownictwa, Igołomia, nr 2384.

13 Por. J. Wiśniewski, *Dekanat miechowski*, s. 40; *Katalog zabytków sztuki w Polsce*, t. 1: *Województwo krakowskie*, red. J. Szablowski, Warszawa 1953, s. 219; *Zabytki sztuki w Polsce. Małopolska*, red. S. Brzezicki, J. Wolańska, Warszawa 2016, s. 440.

14 K. Prokop, *Igołomia w przeszłości odległej i bliskiej*, s. 80.

wykonano karty dzieł sztuki z kościoła igołomskiego, przy czym pisząca te słowa opracowała ołtarze i podjęła próbę ich atrybucji¹⁵.

Wypożyczenie architektoniczno-rzeźbiarskie kościoła igołomskiego nie jest jednorodne formalnie. Ołtarz główny i dwa boczne są dziełami dwóch różnych warsztatów. Nastawa św. Jana Kantego pochodzi zapewne z poprzedniego urządzenia kościoła i można ją zadatować na drugą połowę XVII wieku, natomiast w późniejszym czasie została przekształcona w partii zwieńczenia.

Architektura ołtarza głównego w Igołomi jest bardzo podobna do retabulów tworzonych przez Ludwiga Ladislausa, rzeźbiarza pochodzącego z Opawy i dotychczas notowanego w Krakowie w latach 1741–1757¹⁶ (ryc. 2). Omawiane dzieło jest bardzo podobne do retabulum św. Franciszka w dawnej świątyni bernardynów w Świętej Annie (obecnie dominikanek w Aleksandrówce)¹⁷, potwierdzonego archiwalnie ołtarza tego twórcy (ryc. 3). Ma dwie pary kolumn ustawionych uskokowo z pełnym belkowaniem i wolutowym, przerwany przyczółkiem oraz niearchitektoniczne zwieńczenie z owalnym prześwitem wypełnionym glorią promienistą. Ten typ nastaw Ladislaus tworzył kilkakrotnie, m.in. w świątyniach Kanoników Regularnych w Mstowie (1740–1744) oraz parafialnej w Morawicy (1748–1755)¹⁸. Ołtarz w Igołomi byłby zatem najpóźniejszym rozpoznany

15 Zob. karty dzieł sztuki z kościoła w Igołomi, w: *Sakralne Dziedzictwo Małopolski*, 2020, <https://sdm.upjp2.edu.pl/dziela> (06.08.2025); P. Kluz, *Igołomia. Ołtarz główny*, w: *Sakralne Dziedzictwo Małopolski*, 2020, <https://sdm.upjp2.edu.pl/dziela/oltarz-glowny-68> (06.08.2025); P. Kluz, *Igołomia. Ołtarz boczny*, w: *Sakralne Dziedzictwo Małopolski*, 2020, <https://sdm.upjp2.edu.pl/dziela/oltarz-boczny-106> (06.08.2025); P. Kluz, *Igołomia. Ołtarz boczny*, w: *Sakralne Dziedzictwo Małopolski*, 2020, <https://sdm.upjp2.edu.pl/dziela/oltarz-boczny-105> (06.08.2025).

16 Por. A. Dettloff, *Rzeźba krakowska drugiej połowy XVIII w. Twórcy, nurty i tendencje*, Kraków 2013, s. 83; P. Kluz, J. Skrabski, *Francesco Placidi and Ludwig Ladislaus. On architect and sculptor partnership in the 1740s and 1750s*, „Folia Historica Cracoviensia” 29 (2023) nr 2, s. 128–130.

17 Por. A. Dettloff, *Rzeźba krakowska drugiej połowy XVIII w.*, s. 84.

18 Por. A. Dettloff, *Osiemnastowieczne wyposażenie rzeźbiarskie kościoła Kanoników Regularnych Laterańskich w Mstowie*, w: *Mstów. Miasto – klasztor – parafia na przestrzeni wieków*, red. K. Łataka, Łomianki 2013, s. 272–273; P. Kluz, J. Skrabski, *Francesco Placidi and Ludwig Ladislaus*, s. 139–145.



2. Igołomia,
kościół
Narodzenia
Najświętszej
Marii Panny,
ołtarz główny,
1766,
wyk. Ludwig
Ladislaus
(atryb.).
Fot. Pracownia
Inwentaryzacji
i Digitalizacji
Zabytków
UPJPiI.



3. Święta Anna
(ob. Alek-
sandrówka),
dawny Kościół
bernardynów
(ob. domini-
kanek), ołtarz
św. Franciszka,
Ludwig
Ladislaus,
1756–1757.
Fot. P. Kluz.

dziełem tego twórcy, o którym ostatnie informacje – w świetle dotychczasowych badań – pochodzą z 1757 roku¹⁹.

Sposób rzeźbienia figur św. Michała i św. Wacława w ołtarzu igołomskim odpowiada potwierdzonym archiwalnie rzeźbom Ladislausa w Świętej Annie i w Sandomierzu²⁰ (ryc. 3, 4). Charakteryzują je dosyć ciężka sylwetka z krótkim tułowiem, wysoką talią i szerokimi ramionami oraz przylegające do ciała szaty, obficie marszczone i drapowane w liczne fałdy i załamania, z rozwianymi i wywiniętymi końcami. Wyraźne podobieństwa do dzieł Ladislausa dostrzegalne są w fizjonomii omawianych figur, o charakterystycznych kwadratowych twarzach z niskim czołem, dużymi uszami, migdałowatymi oczami o długich, łukowatych brwiach i włosach układających się w pukle po bokach głowy.

Dwa ołtarze przytęczowe w Igołomi mają prostą architekturę w typie aediculowym, z parami kolumn i niearchitektonicznymi zwieńczeniami (ryc. 5). Bardzo interesująca jest natomiast ich dekoracja, ujawniająca rękę nieznanego rzeźbiarza. Figury charakteryzują smukłe, zgrabne pozy, z dłońmi w eleganckich gestach, o bardzo plastycznie i miękko modelowanych twarzach z wydobytą zmarszczką mimiką, z głęboko rzeźbionymi partiami oczu, uniesionymi brwiami oraz pełnymi ustami o szerokiej górnej wardze (ryc. 6). Włosy i brody tychże układane są w rozmierzwione fale, wijące się wzdłuż twarzy, często z kilkoma odstającymi w bok pasmami. Szaty figur przylegają do ciał, wyraźnie podkreślając ich układ. Tkanina jest sztywna, marszczona i gięta, z łamiącymi się większymi partiami materiału.

Mimo usilnych starań do tej pory piszącej te słowa nie udało się odnaleźć personaliów tego twórcy, niemniej powiązała z nim kilka zespołów wyposażenia kościelnych, m.in. ołtarze i figury z kolegiaty Wszystkich Świętych w Krakowie, obecnie w kościele w Pleszowie (1763)²¹, wyposaża-

19 Por. A. Dettloff, *Rzeźba krakowska drugiej połowy XVIII w.*, s. 83; P. Kluz, J. Skrabski, *Francesco Placidi and Ludwig Ladislaus*, s. 130.

20 O dziełach w Świętej Annie i Sandomierzu m.in.: A. Dettloff, *Rzeźba krakowska drugiej połowy XVIII w.*, s. 84–85; A. Dworzak, *Fabrica Ecclesiae Sandomiriensis. Dzieje modernizacji wnętrza kolegiaty sandomierskiej w XVIII wieku w świetle źródeł archiwalnych*, Kraków 2016, s. 79, 215.

21 Najpewniej w kościele w Pleszowie znajdują się trzy ołtarze z krakowskiego kościoła Wszystkich Świętych, które wymienione były w inwentarzu sporządzonym przez ks. Stachowskiego w 1833 roku: drewniany ołtarz św. Andrzeja apostoła, marmurowy Matki Boskiej oraz drewniany Ukrzyżowanego Pana Jezusa. Według źródeł



4. Igołomia,
kościół
Narodzenia
Najświętszej
Marii Panny,
figura
św. Wacława,
1766, wyk. Ludwig
Ladislaus (atryb.).
Fot. Pracownia
Inwentaryzacji
i Digitalizacji
Zabytków UPJPII.



5. Igołomia,
kościół
Narodzenia
Najświętszej
Marii Panny,
widok wnętrza
(wyposażenie),
1766.
Fot. Pracownia
Inwentaryzacji
i Digitalizacji
Zabytków UPJPII.

zenie w Łętowni (1765), figury w prezbiterium w Hebdowie (1773) oraz inne prace, również w krakowskich świątyniach. Przy porównaniu figur w kościele w Igołomi do tych w Pleszowie można zauważyć szczególne podobieństwa stylistyczne, a nawet dokładnie tak samo rozwiązane kompozycyjnie i formalnie rzeźby. Ponadto nastawy boczne w Igołomi są takie same jak retabula w kaplicach w kościele w Łętowni. Mamy zatem do czynienia z nieznanym, bardzo interesującym rzeźbiarzem związanym ze środowiskiem krakowskim.

Dekoracja malarska ołtarzy bocznych w Igołomi złożona jest w obrazów pochodzących z poprzedniego wyposażenia świątyni (Matki Boskiej w typie *Tota pulchra* i św. Józefa) oraz dwóch w zwieńczeniach wykonanych razem z nastawami, zapewne ok. 1766 roku – Narodzenia Marii i św. Feliksa z Cantalice (ryc. 5). Obrazy, choć mocno ściemniałe i miejscami prze-malowane, noszą znamiona stylistyki krakowskiego malarza Kazimierza Mołodzińskiego (zm. 1795), widoczne szczególnie w partiach charakterystycznych fizjonomii postaci. Był to malarz o wykształceniu warsztatowym, stosujący proste, lecz poprawnie użyte środki malarskie²². Kompozycja wizerunku św. Feliksa mogła być oparta na rycinie Raphaela Sadelera st.²³, natomiast drugi obraz był wzorowany na dziełach krakowskiego malarza

ołtarz maryjny został sprzedany do kościoła w Pleszowie, zaś ołtarze św. Andrzeja i Ukrzyżowania sprzedano do Jaworzna. Por. J. Klepacka, *Kościół WW. Świętych w Krakowie*, „Kronika Miasta Krakowa 1959–1960” (1962) nr 1, s. 57 i przyp. 73. Tych dwóch ostatnich nastaw nie ma w tamtejszym kościele, a odpowiadają tym znajdującym się dziś w Pleszowie. Zob. J. Skrabski, *Kraków-Nowa Huta (dawniej Pleszów). Ołtarz główny*, w: *Sakralne Dziedzictwo Małopolski*, 2020, <https://sdm.upjp2.edu.pl/dziela/oltarz-glowny-20> (10.09.2025); J. Skrabski, *Kraków-Nowa Huta (dawniej Pleszów). Ołtarz boczny*, w: *Sakralne Dziedzictwo Małopolski*, 2020, <https://sdm.upjp2.edu.pl/dziela/oltarz-boczny-65> (10.09.2025); J. Skrabski, *Kraków-Nowa Huta (dawniej Pleszów). Ołtarz boczny*, w: *Sakralne Dziedzictwo Małopolski*, 2020, <https://sdm.upjp2.edu.pl/dziela/oltarz-boczny-27> (10.09.2025).

22 Por. J. Samek, *Kazimierz Mołodziński*, w: *Słownik artystów polskich i obcych w Polsce działających*, t. 5, red. J. Derwojed, Warszawa 1993, s. 626.

23 Na przykład w kolekcji Albertiny – Raphael Sadeler d. Ä., *Hl. Felix von Cantalice*, nr inw. H/I/19/75, w: *Albertina Sammlungen Online*, [https://sammlungenonline.albertina.at/?query=search=/record/objectnumbersearch=\[H/I/19/75\]&showtype=record](https://sammlungenonline.albertina.at/?query=search=/record/objectnumbersearch=[H/I/19/75]&showtype=record) (10.08.2025).



6. Igołomia,
kościół
Narodzenia
Najświętszej
Marii Panny,
figura
św. Joachima,
1766.
Fot. Pracownia
Inwentaryzacji
i Digitalizacji
Zabytków
UPJPiI.



7. Igołomia,
kościół
Narodzenia
Najświętszej
Marii Panny,
Wizja św. Jana
Kantego,
ok. 1767, wyk.
warsztat Szymona
Czechowicza
(atryb.).
Fot. Pracownia
Inwentaryzacji
i Digitalizacji
Zabytków UPJPiI.

Łukasza Orłowskiego, mianowicie scenach Narodzenia Marii, które znajdują się w Sandomierzu, Staniątkach i Zielonkach²⁴.

Ostatnie dzieło w Igołomi związane z fundacją Lipiewicza to obraz św. Jana Kantego, łączony przez badaczy z warsztatem Szymona Czechowicza²⁵ (ryc. 7). Dzieło mogło powstać w roku kanonizacji świętego, a więc ok. 1767 roku. Wizerunki św. Jana Kantego w tym typie ikonograficznym były popularne od XVII wieku, rozpowszechnione dzięki rycinom, np. w wydaniu Petera Overadta i innych²⁶. Natomiast na warsztat Czechowicza mogą wskazywać zastosowane środki malarskie i stylistyka oraz używane często przez niego motywy, powtórzone również na tym płótnie, jak układ ciała świętego, putta z atrybutami, kompozycja architektoniczna z arkadą w tle. Ponadto w zbiorach Muzeum Narodowego w Warszawie zachowany jest szkic Czechowicza – *Święty Jan Kanta w ekstazie* – prezentujący zbliżoną kompozycję do omawianego, ale w lustrzanym odbiciu²⁷. *Nota bene* igołomski obraz św. Jana Kantego skopiował Kazimierz Mołodziński ok. 1770 roku do kościoła Karmelitów na Piasku w Krakowie, co poświadcza obecność malarza w tej miejscowości²⁸.

24 Por. A. Dworzak, *Fabrica Ecclesiae Sandomiriensis*, s. 80–81; K. Kuczman, J. Skrabski, *Narodzenie Najświętszej Marii Panny*, w: *Katalog zbiorów artystycznych Opactwa Mniszek Benedyktyn w Staniątkach*, t. 2, red. J. Skrabski, K. Kuczman, A. Włodarek, Kraków 2018, nr kat. II/42, s. 180–181; J. Skrabski, *Zielonki. Narodzenie Marii*, w: *Sakralne Dziedzictwo Małopolski*, 2020, <https://sdm.upjp2.edu.pl/dziela/narodzenie-marii-5> (06.08.2025); M. Działo, *Igołomia. Narodzenie Marii*, w: *Sakralne Dziedzictwo Małopolski*, 2020, <https://sdm.upjp2.edu.pl/dziela/narodzenie-marii-1> (06.08.2025).

25 Por. M. Kornecki, *Ołtarz boczny – obraz św. Jana Kantego*, 1964, Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Krakowie, Karty ewidencyjne zabytków ruchomych, Igołomia, nr 10; J. Skrabski, *Igołomia. Wizja św. Jana Kantego*, w: *Sakralne Dziedzictwo Małopolski*, 2020, <https://sdm.upjp2.edu.pl/dziela/wizja-sw-jana-kantego-1> (06.08.2025).

26 Por. R. M. Zawadzki, *Staropolski konterfekt świętego Jana z Kęt*, Kraków 2002, s. 139–147.

27 Por. P. Kibort, *Święty Jan Kanta w ekstazie*, w: *Geniusz baroku. Szymon Czechowicz 1689–1775*, red. A. Betlej, T. Zaucha, Kraków 2020, nr kat. 57, s. 350–351.

28 Por. K. Sułkowska, *Życie i twórczość malarza krakowskiego Kazimierza Mołodzińskiego*, praca magisterska niepublikowana, Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie, Instytut Historii Sztuki i Kultury, Kraków 2016, Archiwum Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie, s. 54–57.

Ostatnia omawiana fundacja ks. Lipiewicza dotyczy ołtarza głównego w kościele w Luborzycy, który to nie spotkał się z zainteresowaniem badaczy. Dzieło datowane było dotychczas nieprecyzyjnie na okres przed 1778 rokiem²⁹, a pisząca te słowa opracowała jego kartę w ramach projektu Sakralne Dziedzictwo Małopolski, gdzie m.in. uściśliła niektóre informacje o nim oraz zaproponowała jego atrybucję³⁰.

Lipiewicz był proboszczem parafii luborzyckiej w latach 1762–1773³¹. Z cytowanej wyżej informacji zawartej na odwrocie jego portretu-epitafium wynika, że duchowny był fundatorem ołtarza głównego. Potwierdza to zapis w inwentarzu kościoła z 1791 roku.

Wielki ołtarz znacznym kosztem ś[więtej] p[amięci] J[oa]n[is] X[iesiedza] Andrzeja Lipiewicza O[bojga] P[raw] Doktora, kolegiaty W[szystkich] S[więtych] w Krakowie kustosza, procesu kościelnego w akademii krakowskiej profesora roku 1772 w listopadzie wystawiony, jest snycerskiej roboty, niemalowany, z cyborium także niemalowanym i takiejże roboty, na mienie murowany z portatyłem. W tym ołtarzu psującym się od robactwa z przyczyny nieumalowania od lat 19 jest wizerunek Pana Jezusa Ukrzyżowanego niemalowany, zamiast obrazów³².

Ołtarz główny był gotowy w listopadzie 1772 roku, po czym przez kilka dekad pozostawał niepomalowany. Przyczyną niedokończenia kosztownych prac malarskich i pozłotniczych mogła być zmiana na funkcji proboszcza dotychczasowego dobrodzieja świątyni już w następnym roku po jego budowie. Dopiero w inwentarzu z 1821 roku nastawa została opisana jako polichromowana na kolor bładozielony i pożłocona, z figurami malowanymi na kolor perłowy. Z opisu wynika, że w ołtarzu pierwotnie znajdowały się bramki oraz cztery figury – św. Jana i Matki Boskiej, Longina oraz św. Weroniki³³. Taki stan rzeczy wspomina jeszcze Jan Wiśniewski

29 Por. J. Wiśniewski, *Dekanat miechowski*, s. 98; *Katalog zabytków sztuki w Polsce*, t. 1, s. 229; *Zabytki sztuki w Polsce. Małopolska*, s. 829; R. Domański, *Krótki zarys dziejów kościoła i parafii luborzyckiej*, Kraków 1994, s. 19, 39.

30 Por. P. Kluz, *Luborzycza. Ołtarz główny*, w: *Sakralne Dziedzictwo Małopolski*, 2020, <https://sdm.upjp2.edu.pl/dziela/oltarz-glowny-79> (06.08.2025).

31 Por. A. K. Banach, *Lipiewicz Andrzej*, s. 384; K. Fokt, *Lipiewicz Andrzej Dominik*, s. 223.

32 *Kościół Luborzycza 1791*, AKMKr, Inwentarze parafii i kościołów, sygn. IPK.A 121, s. 5.

33 Zob. *Akta Inwentarza Plebanii we Wsi Luborzycy znajdującej się, po zgonie Jey Beneficyanta S.p. JXa Sebastiana Czochrona na dniu 20. Marca 1819. Roku zmarłego*,

w opisie kościoła z 1917 roku, natomiast w *Katalogu zabytków sztuki w Polsce* z 1954 roku figury Longina i św. Weroniki wymieniono osobno, jako pochodzące z ołtarza głównego³⁴. Obecnie retabulum pozbawione jest bramek i dekorują je wyłącznie dwie z czterech rzeźb – Marii i św. Jana.

Charakterystyczna nastawa w kościele w Luborzycy wybija się pod względem struktury architektonicznej i nie znajduje porównania do innych ołtarzy z tego okresu na terenie Małopolski (ryc. 8). Ujęta jest dwiema parami kolumn podtrzymującymi masywne fragmenty belkowania i przerwane półkolistego przyczółka oraz zwieńczona glorią promienistą z dekoracją rzeźbiarską. Nastawa ma późnobarokowy charakter, niemniej jej architektura zapowiada już klasycystyczne tendencje.

Analiza struktury nastawy pozwala sądzić, że jej projektantem mógł być architekt, ks. Sebastian Sierakowski. Elementy omawianego retabulum bliskie są jego projektom barokowo-klasycystycznym przechowywanych w tzw. Tece Sierakowskiego, omówionym niegdyś przez Józefa Lepiarczyka³⁵. Występują w nich osobno motywy zarówno łuku triumfalnego, jak i glorii w partii zwieńczenia ołtarzy. Przede wszystkim jednak rozwiązanie w postaci dwóch par kolumn z belkowaniem ujmujących półkoliście zamkniętą niszę, nawiązujące do łuku triumfalnego, Sierakowski wykorzystywał w projektowanych przez siebie ołtarzach: głównym w kościele Norbertanek na Zwierzyńcu w Krakowie oraz przypisywanej mu nastawy Matki Boskiej Piaskowej w krakowskim kościele Karmelitów³⁶. W atrybucji tej wątpliwość może wzbudzać data powstania ołtarza w Luborzycy, rok 1772. Sierakowski miał bowiem wrócić do Krakowa ze Lwowa, gdzie rezydował w klasztorze Jezuitów, dopiero po kasacie

w *Administracyę W. JXiędzu Mikołajowi Janowskiemu Kanonikowi Katedralnemu Krakowskiemu oddany na Gróntcie w Miu Październiku 1821 Roku sporządzone*, AKMKr, Inwentarze parafii i kościołów, sygn. IPK.A 123, s. 17. W opisie tym figura Matki Boskiej zidentyfikowana została jako Maria Magdalena.

34 Por. J. Wiśniewski, *Dekanat miechowski*, s. 98; *Katalog zabytków sztuki w Polsce*, t. 1, s. 229.

35 J. Lepiarczyk, *Wczesna działalność architektoniczna Sebastiana Sierakowskiego. Projekty barokowe (1769–1775)*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace Historii Sztuki” 9 (1971), s. 199–224.

36 Por. A. Dettloff, *Rzeźba krakowska drugiej połowy XVIII w.*, s. 237; S. Cierpisz, *Problem genezy formalnej prezbiterium w krakowskim kościele norbertanek na Zwierzyńcu*, „Rocznik Krakowski” 84 (2018), s. 57–77.



8. Luborzyca,
kościół
Podwyższenia
Krzyża Świętego,
ołtarz główny,
1772, proj.
Sebastian
Sierakowski
(atryb.),
wyk. Mateusz
Szeps (atryb.).
Fot. Pracownia
Inwentaryzacji
i Digitalizacji
Zabytków UPJPII.



9. Luborzyca,
kościół
Podwyższenia
Krzyża Świętego,
figura św. Jana
Ewangelisty, 1772,
wyk. Mateusz
Szeps (atryb.).
Fot. Pracownia
Inwentaryzacji
i Digitalizacji
Zabytków UPJPII.

zakonu w 1773 roku³⁷. Jednakże w Krakowie mógł być wcześniej albo projekt przesłać ze Lwowa.

Dekoracja rzeźbiarska ołtarza, złożona dziś z dwóch figur, krucyfiksu, zwieńczenia z postacią Boga Ojca, aniołków, a także figurek z tronu wystawienia, stylistycznie odpowiada dziełom rzeźbiarza Mateusza Szepsa (ryc. 8, 9). Twórca ten, prawdopodobnie pochodzący z rodziny Schöpsów, przybyłej z Görlitz i osiadłej w Poznaniu, był aktywny w Krakowie w latach 1766–1786³⁸. Mateusz Szeps tworzył bardzo charakterystyczne rzeźby: jego postacie mają te same typy kwadratowych twarzy ze zmarszczonymi brwiami, wąskim nosem, małymi ustami i wyraźnie odstającym podbródkiem, ujęte są ufryzowanymi w silnie odstające od boków głowy, wijące się pukle. Tkanina jego rzeźb jest łamana i marszczona, zagięta na piersi, przylegająca ściśle do ciała, odsłaniająca często ramiona i pierś. Podobieństwa rzeźb w Luborzycy do potwierdzonych archiwalnie rzeźb Szepsa m.in. w kościele Bernardynów w Krakowie nie pozostawiają wątpliwości co do jego autorstwa (ryc. 9, 10)³⁹.

Dla ks. Lipiewicza, fundatora tych dzieł, oczywisty był dobór twórców z najbliższego centrum artystycznego, jakim był Kraków, dysponujący w trzeciej ćwierci XVIII wieku znaczną liczbą warsztatów stolarsko-rzeźbiarskich i malarskich. Nie od dziś jednak wiadomo, jak ważne w środowisku artystów były koneksje z mocodawcami, mające nieraz decydujący wpływ na dobór twórców, dlatego warto spróbować je prześledzić.

Lipiewicz, który nie miał doświadczenia w zakresie artystycznych realizacji, przy pracach związanych z kościołem w Igołomi mógł skorzystać z usług twórców znanych wśród duchownych z jego najbliższego otoczenia. Ludwiga Ladislausa mogli polecić Lipiewiczowi kanonicy katedralni sandomierscy i krakowscy, gdyż opawski twórca zaangażowany był do wykonania partii rzeźbiarskiej ołtarza głównego w kolegiacie

37 Por. R. Róg, *Sierakowski Sebastian Alojzy*, w: *Polski słownik biograficzny*, t. 37, red. H. Markiewicz, Warszawa–Kraków 1996–1997, s. 293.

38 Por. A. Dettloff, *Rzeźba krakowska drugiej połowy XVIII w.*, s. 230–231; A. Kuszelski, *Szeps (Scheps, Szeybs) Mateusz*, w: *Polski słownik biograficzny*, t. 48/2, z. 197, red. A. Romanowski, Warszawa–Kraków 2012, s. 210–211; M. Wardzyński, *Provincial guildmaster or a journeyman in the Metropolis? Study on the vicissitudes in the late eighteenth century in the former Polish-Lithuanian Commonwealth. The case of the Schöps family*, w: *Art and artists in the city around 1800*, eds. K. Beňová, K. Kolbiarz-Chmelinová, Bratislava 2023, s. 382.

39 Por. A. Dettloff, *Rzeźba krakowska drugiej połowy XVIII w.*, s. 232.



10. Kraków,
kościół
św. Bernardyna
ze Sieny
(bernardynów),
figura św. Jana
Ewangelisty,
wyk. Mateusz
Szeps, 1774.
Fot. P. Kluz.

sandomierskiej (1756–1757)⁴⁰. Natomiast rzeźbiarza, którego personaliów jeszcze nie ustalono, Lipiewicz poznał zapewne, gdy pełnił funkcję kustosa krakowskiej kolegiaty Wszystkich Świętych (1762–1777), w której ten twórca pracował ok. 1763 roku⁴¹.

Dużo trudniej wskazać ścieżkę angażu malarzy. Kazimierz Mołodziński był wziętym twórcą w tym okresie, a jego dzieła znajdują się w licznych małopolskich świątyniach. Mógł zostać polecony Lipiewiczowi, ale bardziej prawdopodobne jest, że zwyczajnie współpracował z warsztatem wspomnianego nieznanego z nazwiska rzeźbiarza, co poświadcza kilka innych ich wspólnych realizacji, m.in. w Hebdowie⁴². Angażując Szymona Czechowicza, jednego z najwybitniejszych wówczas polskich malarzy, Lipiewicz wykazał się ambicją i staraniem. Wystawienie w ołtarzu wizerunku nowego świętego – Jana Kantego – stanowiło zaś wyraz propagowania jego kultu z ramienia Akademii Krakowskiej i szczególnego związku z fundatorem Lipiewiczem, który był promotorem jego kanonizacji w Rzymie (1759–1760)⁴³. Malarz był dobrze znany w środowisku wysokich rangą duchownych krakowskich, związanych również z krakowską akademią. Wykonał obrazy m.in. dla świątyni akademickiej św. Anny oraz kościoła Mariackiego⁴⁴.

Do prac przy modernizacji kościoła w Igołomi Lipiewicz zaangażował sprawdzonych i poleconych twórców, jednak inaczej było w przypadku ostatniej jego fundacji. Rzeźbiarz Mateusz Szeps w momencie zatrudnienia przez Lipiewicza dopiero rozpoczynał działalność w Krakowie (w 1767 uzyskał prawo miejskie) i to właśnie zlecenie na ołtarz w Luborzycy i podjęcie współpracy z ks. Sebastianem Sierakowskim mogły być punktem zwrotnym w jego karierze. Od końca lat 70. XVIII wieku Szeps

40 Por. A. Dworzak, *Fabrica Ecclesiae Sandomiriensis*, s. 79.

41 Por. J. Klepacka, *Kościół WW. Świętych w Krakowie*, s. 50–56; J. Szczepaniak, *Duchowieństwo diecezji krakowskiej*, s. 629.

42 Por. K. Sułkowska, *Życie i twórczość*, s. 87–88. Z Mołodzińskim wiązano dotychczas jedynie obraz Przemienienia Pańskiego w ołtarzu głównym w Hebdowie. Niewątpliwie jednak wykonał również obrazy z apostołami na zapleczkach stali.

43 Por. K. Fokt, *Lipiewicz Andrzej Dominik*, s. 222.

44 Por. M. Karpowicz, *Krakowskie obrazy Szymona Czechowicza*, „Rocznik Krakowski” 56 (1990), s. 125–147; J. Skrabski, *Modernizacja i renowacja kościoła Mariackiego w czasach archiprezbitera Jacka Łopackiego. Między Kacprem Bażanką a Franceskiem Placidim*, „Rocznik Krakowski” 74 (2008), s. 91, 98–99; Z. Michalczyk, *Szymon Czechowicz. Życie i twórczość*, w: *Geniusz baroku*, s. 151, 154, 156–157.

parokrotnie był zatrudniany do wykonania dzieł, w których powstanie zaangażowany był Sierakowski, mianowicie dekoracji organów w prezbiterium katedry krakowskiej (1778) czy wspólnych realizacji dla norbertanek zwierzynieckich i karmelitów na Piasku⁴⁵.

Duchowni i profesorowie Akademii Krakowskiej instalowani z jej ramienia na probostwach w beneficjach uniwersyteckich, jak w przypadkach Luborzycy czy Igołomi właśnie⁴⁶, dbali o powierzone ich opiece świątynie i podejmowali się często ich remontów czy fundacji wysokiej klasy dzieł. Andrzeja Dominika Lipiewicza można uznać za kontynuatora tej tradycji, gdyż pozostawił po sobie zmodernizowany i wyposażony kościół w Igołomi oraz nowy ołtarz główny w Luborzycy, które zostały wykonane przez wziętych podówczas krakowskich artystów. Na przykładzie jego kilku inicjatyw artystycznych udało się prześledzić hipotetyczne drogi angażowania twórców ze środowiska krakowskiego, a także nakreślić wpływ na późniejszy rozwój kariery niektórych z nich. Interesujący pozostaje problem funkcjonowania w określonych kręgach duchowieństwa i profesorów konkretnych artystów, pracujących ściśle w świątyniach pozostających pod patronatem Akademii Krakowskiej. W tym kontekście warto zauważyć, że twórcy zatrudnieni przez Lipiewicza pracowali także w kilku innych kościołach, które obok Igołomi i Luborzycy pozostawały pod patronatem wszechnicy, m.in. wskazany wyżej niezidentyfikowany rzeźbiarz wykonał dzieła w Starym Korczynie i Przemykowie⁴⁷, a Mateusz Szeps w kościele św. Mikołaja na Wesołej w Krakowie⁴⁸. Problem ten wymaga jednak dalszych, pogłębionych badań prozopograficznych środowiska krakowskich artystów tego okresu.

45 Por. B. Przybyszewski, *Katedra krakowska w XVIII wieku*, Kraków 2012, s. 127, 183; A. Dettloff, *Rzeźba krakowska drugiej połowy XVIII w.*, s. 232–238; S. Cierpisz, *Problem genezy formalnej*, passim.

46 Por. J. Michalewicz, M. Michalewiczowa, *De beneficiorum Universitatis Iagellonicae decimis, columbationibus, missalibus, mensalibus clericaturisque XV–XVIII saec.*, t. 2, Kraków 1999, s. 68, 112.

47 Niepublikowane ustalenia piszącej te słowa.

48 Por. A. Dettloff, *Rzeźba krakowska drugiej połowy XVIII w.*, s. 239.

Bibliografia

- Akta Inwentarza Plebanii w Wsi Igołomii znajdującej się po zgonie ostatniego iey Beneficyanta sp. X. Jana Drüll w dniu 17. Kwietnia roku 1831go zmarłego – w posiadanie WJXdzu Józefowi Stanko oddaney na gruncie w Miesiącu Czerwcu 1832 sporządzone*, Archiwum Kurii Metropolitalnej w Krakowie, Akta parafii, sygn. APA 67.
- Akta Inwentarza Plebanii we Wsi Luborzycy znajdującej się, po zgonie Jey Beneficyanta S.p. JXa Sebastiana Czochrona na dniu 20. Marca 1819. Roku zmarłego, w Administracyą W. JXiędzu Mikołajowi Janowskiemu Kanonikowi Katedralnemu Krakowskiemu oddany na Gróntcie w Miu Październiku 1821 Roku sporządzone*, Archiwum Kurii Metropolitalnej w Krakowie, Inwentarze parafii i kościołów, sygn. IPK.A 123.
- Akta wizyty pod rządem dyecezyą J.O. Michała Jerzego Ciołka Xsiażęcia Poniatowskiego, biskupa płockiego, księcia pułtuskiego, koadiutora z całą jurysdykcją krakowskiego, xiażęcia siewierskiego, opata kommendataryusza czerwińskiego, dziekana warszawskiego, orderów Orła Białego i Świętego Stanisława kawalera, trzech dekanatów: proszowickiego, xiażnickiego i andrzejewskiego przez W.IMC.X Jacka Kochańskiego, kanonika sandomierskiego, plebana trojeckiego w roku 1783 odprawioney wypisane*, Archiwum Kurii Metropolitalnej w Krakowie, Akta wizytacji biskupich, sygn. AV 54.
- Banach A. K., Lipiewicz Andrzej, w: *Polski słownik biograficzny*, t. 17, red. E. Rostworowski, Wrocław–Warszawa–Kraków 1972, s. 384–385.
- Cierpisz S., *Problem genezy formalnej prezbiterium w krakowskim kościele norbertanek na Zwierzyńcu*, „Rocznik Krakowski” 84 (2018), s. 57–77.
- Dettloff A., *Osiemnastowieczne wyposażenie rzeźbiarskie kościoła Kanoników Regularnych Laterańskich w Mstowie*, w: *Mstów. Miasto – klasztor – parafia na przestrzeni wieków*, red. K. Łataka, Łomianki 2013, s. 267–288.
- Dettloff A., *Rzeźba krakowska drugiej połowy XVIII w. Twórcy, nurty i tendencje*, Kraków 2013.
- Domański R., *Krótki zarys dziejów kościoła i parafii luborzyckiej*, Kraków 1994.
- Dworzak A., *Fabrica Ecclesiae Sandomiriensis. Dzieje modernizacji wnętrza kolegiaty sandomierskiej w XVIII wieku w świetle źródeł archiwalnych*, Kraków 2016.
- Działo M., *Igołomia. Narodzenie Marii*, w: *Sakralne Dziedzictwo Małopolski*, 2020, <https://sdm.upjp2.edu.pl/dziela/narodzenie-marii-1> (06.08.2025).

- Fokt K., *Lipiewicz Andrzej Dominik* (ur. ok. 1724 r., zm. 24 X 1778 r.), w: *Profesorowie Wydziału Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego*, red. W. Uruszczyk, Kraków 2015, s. 221–223.
- Karpowicz M., *Krakowskie obrazy Szymona Czechowicza*, „Rocznik Krakowski” 56 (1990), s. 125–147.
- Katalog zabytków sztuki w Polsce*, t. 1: *Województwo krakowskie*, red. J. Szablowski, Warszawa 1953.
- Kibort P., *Święty Jan Kanty w ekstazie*, w: *Geniusz baroku. Szymon Czechowicz 1689–1775*, red. A. Betlej, T. Zaucha, Kraków 2020, nr kat. 57, s. 350–351.
- Klepacka J., *Kościół WW. Świętych w Krakowie*, „Kronika Miasta Krakowa 1959–1960” (1962) nr 1, s. 33–66.
- Kluz P., *Igołomia. Ołtarz boczny*, w: *Sakralne Dziedzictwo Małopolski*, 2020, <https://sdm.upjp2.edu.pl/dziela/oltarz-boczny-106> (06.08.2025).
- Kluz P., *Igołomia. Ołtarz boczny*, w: *Sakralne Dziedzictwo Małopolski*, 2020, <https://sdm.upjp2.edu.pl/dziela/oltarz-boczny-105> (06.08.2025).
- Kluz P., *Igołomia. Ołtarz główny*, w: *Sakralne Dziedzictwo Małopolski*, 2020, <https://sdm.upjp2.edu.pl/dziela/oltarz-glowny-68> (06.08.2025).
- Kluz P., *Luborzycza. Ołtarz główny*, w: *Sakralne Dziedzictwo Małopolski*, 2020, <https://sdm.upjp2.edu.pl/dziela/oltarz-glowny-79> (06.08.2025).
- Kluz P., Skrabski J., *Francesco Placidi and Ludwig Ladislaus. On architect and sculptor partnership in the 1740s and 1750s*, „Folia Historica Cracoviensia” 29 (2023) nr 2, s. 121–167.
- Kornecki M., *Ołtarz boczny – obraz św. Jana Kantego*, 1964, Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Krakowie, Karty ewidencyjne zabytków ruchomych, Igołomia, nr 10.
- Kościół Luborzycza 1791*, Archiwum Kurii Metropolitalnej w Krakowie, Inwentarze parafii i kościołów, sygn. IPK.A 121.
- Kozik J., Wyżga M., *Przy wielkiej drodze. Gmina Igołomia-Wawrzeńczyce od wieków średnich do współczesności*, Igołomia–Wawrzeńczyce 2012.
- Książek L., *Kościół pw. Narodzenia NMP*, 2008, Narodowy Instytut Dziedzictwa w Warszawie, Karty ewidencyjne zabytków architektury i budownictwa, Igołomia, nr 2384.
- Kuczman K., Skrabski J., *Narodzenie Najświętszej Marii Panny*, w: *Katalog zbiorów artystycznych Opactwa Mniszek Benedyktyn w Staniątkach*, t. 2, red. J. Skrabski, K. Kuczman, A. Włodarek, Kraków 2018, nr kat. II/42, s. 180–181.
- Kusztelski A., *Szeps (Schebs, Szeybs) Mateusz*, w: *Polski słownik biograficzny*, t. 48/2, z. 197, red. A. Romanowski, Warszawa–Kraków 2012, s. 210–211.

- Lepiarczyk J., *Wczesna działalność architektoniczna Sebastiana Sierakowskiego. Projekty barokowe (1769–1775)*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace Historii Sztuki” 9 (1971), s. 199–224.
- Michalczyk Z., *Szymon Czechowicz. Życie i twórczość*, w: *Geniusz baroku. Szymon Czechowicz 1689–1775*, red. A. Betlej, T. Zaucha, Kraków 2020, s. 144–200.
- Michalewicz J., Michalewiczowa M., *De beneficiorum Universitatis Iagellonicae decimis, columbationibus, missalibus, mensalibus clericaturisque XV–XVIII saec.*, t. 2, Kraków 1999.
- Opisanie Stanu Kościoła y Parafii Igołomskiej, tudzież Benefycjum z rozkazu Jaśnie Oświeconego Xięcia J[ego]mości Felixa Pawła Turskiego z Bożej y Stolicy Apostolskiej Łaski Biskupa Krakowskiego Xiecia Siewierskiego, Orderow Białego Orła y S. Stanisława Kawalera Roku Panskiego 1791 uczynione*, Archiwum Parafialne w Igołomi, b. sygn.
- Pietrzyk Z., *Poczet rektorów Uniwersytetu Jagiellońskiego 1400–2000*, Kraków 2000.
- Prokop K., *Igołomia w przeszłości odległej i bliskiej (na drodze ku monografii historycznej)*, „Małopolska: regiony, regionalizmy, małe ojczyzny” 11 (2009), s. 51–90.
- Przybyszewski B., *Katalog kanoników Krakowskiej Kapituły Katedralnej w XVIII wieku*, Kraków 2009.
- Przybyszewski B., *Katedra krakowska w XVIII wieku*, Kraków 2012.
- Raphael Sadeler d. Ä., *Hl. Felix von Cantalice*, nr inw. H/I/19/75, w: *Albertina Sammlungen Online*, [https://sammlungenonline.albertina.at/?query=search=/record/objectnumbersearch=\[H/I/19/75\]&showtype=record](https://sammlungenonline.albertina.at/?query=search=/record/objectnumbersearch=[H/I/19/75]&showtype=record) (10.08.2025).
- Róg R., *Sierakowski Sebastian Alojzy*, w: *Polski słownik biograficzny*, t. 37, red. H. Markiewicz, Warszawa–Kraków 1996–1997, s. 293–299.
- Samek J., *Kazimierz Mołodziński*, w: *Słownik artystów polskich i obcych w Polsce działających*, t. 5, red. J. Derwojed, Warszawa 1993, s. 626.
- Skrabski J., *Igołomia. Wizja św. Jana Kantego*, w: *Sakralne Dziedzictwo Małopolski*, 2020, <https://sdm.upjp2.edu.pl/dziela/wizja-sw-jana-kantego-1> (06.08.2025).
- Skrabski J., *Kraków-Nowa Huta (dawniej Pleszów). Ołtarz boczny*, w: *Sakralne Dziedzictwo Małopolski*, 2020, <https://sdm.upjp2.edu.pl/dziela/oltarz-boczny-65> (10.09.2025).
- Skrabski J., *Kraków-Nowa Huta (dawniej Pleszów). Ołtarz boczny*, w: *Sakralne Dziedzictwo Małopolski*, 2020, <https://sdm.upjp2.edu.pl/dziela/oltarz-boczny-27> (10.09.2025).

- Skrabski J., *Kraków-Nowa Huta (dawniej Pleszów). Ołtarz główny*, w: *Sakralne Dziedzictwo Małopolski*, 2020, <https://sdm.upjp2.edu.pl/dziela/oltarz-glowny-20> (10.09.2025).
- Skrabski J., *Modernizacja i renowacja kościoła Mariackiego w czasach archiprezbitera Jacka Łopackiego. Między Kacprem Bażanką a Franceskiem Placidim*, „Rocznik Krakowski” 74 (2008), s. 87–113.
- Skrabski J., *Zielonki. Narodzenie Marii*, w: *Sakralne Dziedzictwo Małopolski*, 2020, <https://sdm.upjp2.edu.pl/dziela/narodzenie-marii-5> (06.08.2025).
- Sułkowska K., *Życie i twórczość malarza krakowskiego Kazimierza Mołodzińskiego*, Kraków 2016, praca magisterska niepublikowana, Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie, Instytut Historii Sztuki i Kultury, Kraków 2016, Archiwum Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie.
- Szczepaniak J., *Duchowieństwo diecezji krakowskiej w XVIII wieku. Studium prozopograficzne*, Kraków 2010.
- Wardzyński M., *Provincial guildmaster or a journeyman in the Metropolis? Study on the vicissitudes in the late eighteenth century in the former Polish-Lithuanian Commonwealth. The case of the Schöps family*, w: *Art and artists in the city around 1800*, eds. K. Beňová, K. Kolbiarz-Chmelinová, Bratislava 2023, pp. 375–402.
- Wiśniewski J., *Dekanat miechowski*, Radom 1917.
- Zabytki sztuki w Polsce. Małopolska*, red. S. Brzezicki, J. Wolańska, Warszawa 2016.
- Zawadzki R. M., *Staropolski konterfekt świętego Jana z Kęt*, Kraków 2002.

Abstrakt

Paulina Kluz

*Dzieła z fundacji ks. Andrzeja Dominika Lipiewicza
i ich krakowscy twórcy*

Ksiądz Andrzej Dominik Lipiewicz (ok. 1724–1778), prawnik, profesor, dziekan i podkanclerz Wydziału Prawa, rektor Akademii Krakowskiej, kustosz kolegiaty Wszystkich Świętych, kanonik katedralny krakowski, był wybitną postacią związaną tak z uniwersytetem, jak i Krakowem. Dotychczas nie podnoszono problemu jego działalności fundacyjnej. Z prezenty uniwersytetu Lipiewicz został proboszczem m.in. w Igołomi (1760–1778) i Luborzycy (1762–1773). W tych dwóch świątyniach z jego inicjatywy i jego kosztem modernizowano wnętrza oraz wystawiono nowe ołtarze i obrazy. Jak wykazała analiza, do ich realizacji zatrudniono twórców z Krakowa, rzeźbiarzy: Ludwiga Ladislausa, Mateusza Szepsa oraz malarzy: Kazimierza Mołodzińskiego i Szymona Czechowicza. W artykule prześledzono możliwe ścieżki angażowania tych twórców i wpływ na rozwój dalszej ścieżki kariery niektórych z nich. *Casus* fundacji Lipiewicza stanowi przede wszystkim interesujący przyczynek do badań nad relacjami i koneksjami w krakowskim ośrodku artystycznym w drugiej połowie XVIII wieku, szczególnie w kontekście patronatu wysokiego duchowieństwa i profesorów Akademii Krakowskiej.

Słowa kluczowe:

Andrzej Dominik Lipiewicz, Igołomia, Luborzyca, barok, krakowscy artyści

Abstract

Paulina Kluz

*Works commissioned under the patronage
of Father Andrzej Dominik Lipiewicz and their Krakow creators*

Father Andrzej Dominik Lipiewicz (c. 1724–1778), lawyer, professor, dean and vice-chancellor of the Faculty of Law, rector of the Krakow Academy, custodian of the All Saints Collegiate Church and canon of Krakow Cathedral, was a prominent figure associated with both the University and Krakow. The issue of his foundations has not been raised until now. On behalf of the university, Lipiewicz became parson in Igołomia (1760–1778) and Luborzyca (1762–1773), among other places. At his initiative and expense, the interiors of these two churches were modernized, and new altars and paintings were erected. Artists from Krakow were hired to create them, as shown by the analysis, such as the sculptors Ludwig Ladislaus and Mateusz Szeps, and the painters Kazimierz Mołodziński and Szymon Czechowicz. This article examines the possible paths for engaging these artists and the influence on the subsequent careers of some of them. The case of the Lipiewicz foundation is an interesting contribution to research on the social connection in the Krakow artistic center in the second half of the 18th century, especially in the context of the patronage of the high clergy and professors of the Krakow Academy.

Keywords:

Andrzej Dominik Lipiewicz, Igołomia, Luborzyca, baroque, Krakow artists